

1. Co je to trestní oznámení?

Trestní oznámení je jakékoliv podání, z něhož vyplývá důvodné podezření, že došlo ke spáchání trestného činu.

Trestní oznámení lze učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem. Ten, kdo činí podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu, uvede současně poskytovatele certifikačních služeb, který jeho certifikát vydal a vede jeho evidenci, nebo certifikát připojí k podání.

V přípravném řízení sepisují podání ústně do protokolu policejní orgány a věcně a místně příslušná (tj. zejména okresní) státní zastupitelství. Jsou-li pro to důležité důvody, mohou je výjimečně sepsat i státní zastupitelství a soudy vyššího stupně. Tyto důležité důvody mohou spočívat např. v neodkladnosti sepsání podání nebo v okolnosti, že podatelem je osoba, jejíž vážný zdravotní stav odůvodňuje bezodkladné sepsání trestního oznámení.

Pokud bude trestní oznámení podáno u věcně nebo místně nepříslušného státního zastupitelství, musí být neprodleně postoupeno státnímu zastupitelství, které je k jeho vyřízení příslušné. Totéž se týká trestních oznámení, jež budou věcně a místně nepříslušnému státnímu zastupitelství doručena.

Trestní oznámení můžeme rozdělit do několika skupin. Ideální je situace, pokud popisují to, co se mělo stát a v čem se spatřuje trestný čin. Pak je potřeba je rychle předat policejnímu orgánu, aby je prověřil. Může jít např. o oznámení, že bývalý manžel neplatí výživné na dítě apod. U jiných podání není hned dopředu zcela jasné, zda popsané jednání bude skutečně naplňovat skutkovou podstatu trestného činu, nicméně i takové je namístě prověřit postupem před zahájením trestního stíhání. Např. obchodní partner objednal dodávku zboží a zjistilo se, že dotýčný dluží řadě osob a jsou vůči němu vedeny exekuce. V takových případech bude sice nejprve nezbytné přesně určit a prokázat existenci podvodného úmyslu v době odběru zboží, tyto a další dosud neobjasněné okolnosti nicméně nebrání zahájení trestního řízení i přípravného řízení trestního.

Naopak některá podání, ačkoliv jsou tak označena, zjevně trestním oznámením být nemohou, protože v nich nejsou zahrnuty ani základní skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu (údaje o trestném činu, jeho možném pachateli, o škodě nebo jiné újmě vzniklé trestným činem a další podstatné skutečnosti).

Podání se totiž vždycky posuzují podle svého obsahu.

Za trestní oznámení se tak nepokládá zejména:

- řádný opravný prostředek podle trestního řádu

- podnět k uplatnění mimořádného opravného prostředku podle trestního řádu

- stížnost na průtahy při plnění úkolů státního zastupitelství nebo na nevhodné chování státních zástupců, vyšších úředníků a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství

- podání vyjadřující nespokojenost s postupem státního zástupce (trestním i netrestním)

- podněty k dohledu v soustavě státního zastupitelství

- podání vyjadřující nespokojenost s rozhodnutím soudu

- podání, jimiž se podatel domáhá nároků občanskoprávních.

Obecně platí, že pokud je státnímu zastupitelství doručeno podání označené jako trestní oznámení, státní zástupce přezkoumá, zda v něm jsou uvedeny základní skutečnosti svědčící o podezření ze spáchání trestného činu. Jestliže v podání nejsou uvedeny takové skutečnosti, státní zástupce je vrátí podateli s poučením, jak nedostatky odstranit a jaké důsledky by mělo jejich neodstranění v přiměřené lhůtě, kterou mu stanoví. Může také výjimečně policejnímu orgánu uložit k prověření podání provedení úkonů podle zákona o policii nebo zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů k objasnění povahy podání.

Podání, která ani po doplnění neobsahují údaje, z nichž lze učinit závěr o podezření z trestného činu, ač oznamovatel tvrdí, že jde o trestní oznámení, se odloží nebo k projednání přestupku, jiného správního deliktu, kázeňského či kárného provinění, sepsal-li policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení. V ostatních případech je podatel vyzooměn o závěru spočívajícím ve zjevné neodůvodněnosti podezření z trestné činnosti.

Podání, která nejsou podatelem podepsána (anonymní podání), pokud z nich nelze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, se bez dalšího založí. Další podání, která nejsou trestními oznámeními, státní zástupce podle povahy věci vyřídí zejména vrácením podateli a jeho stručným poučením nebo postoupením příslušnému orgánu. Rozhodnutí o tom nevydává. Podatel se o učiněném opatření musí vždy vyzoomět.

2. Co dělat v případě nespokojenosti s postupem státního zastupitelství nebo v případě jeho nečinnosti

V případě nespokojenosti s postupem státního zastupitelství nebo v případě jeho nečinnosti je možné požádat o provedení dohledu nad postupem státního zastupitelství.

Dohled vykonává vždy nejbližší vyšší státní zastupitelství, což znamená, že dohled nad postupem okresního státního zastupitelství vykonává krajské státní zastupitelství, dohled nad postupem krajského státního zastupitelství vrchní státní zastupitelství a dohled nad postupem vrchního státního zastupitelství Nejvyšší státní zastupitelství.

Podněty k dohledu, jež se týkají okresních nebo krajských státních zastupitelství, nemůže Nejvyšší státní zastupitelství řešit. Zákon mu to nedovoluje. Nejvyšší státní zastupitelství musí takový podnět bezodkladně postoupit vrchnímu (jde-li o krajské státní zastupitelství) nebo krajskému (jde-li o okresní státní zastupitelství) státnímu zastupitelství.

Je nutné se vždy obrátit na příslušné státní zastupitelství.

Účelem dohledu je především zajistit účinnou kontrolu toho, zda státní zástupci řádně realizují své povinnosti hájit veřejný zájem a vykonávat svoji zákonnou působnost, a zda jim svěřené případy vyřizují bez průtahů.

Pokud je v rámci dohledu zjištěno, že postup státního zastupitelství nebyl správný, uloží dohledové státní zastupitelství nižšímu státnímu zastupitelství pokyn k nápravě. Pokyn je pro nižší státní zastupitelství závazný.

Pokyn může nižší zastupitelství odmítnout, domnívá-li se, že tento je v rozporu se zákonem. Pokud dohledové státní zastupitelství i poté na splnění svého pokynu trvá a neuplatní jiný postup, věc musí nižšímu státnímu zastupitelství odejmout a vyřídit ji samo.

Obdobně se postupuje, pokud je nižší státní zastupitelství nečinné.

Výsledek přezkoumání postupu státního zastupitelství se vždy sdělí žadateli o provedení dohledu. Současně je žadatel vždy poučen o tom, že jeho případné další obsahově shodné podněty nebudou přezkoumávány a o jejich přijetí nebude vyrozumíván.

3. Je možné se domoci zrušení pravomocného rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu?

Státní zástupce může v průběhu vyšetřování nebo po jeho skončení rozhodnout o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci jinému orgánu. Pokud takové rozhodnutí nabude právní moci, může jej zrušit pouze nejvyšší státní zástupce, a to pouze do tří měsíců od právní moci takového rozhodnutí. K takovému postupu může dát podnět každý, koho se takové rozhodnutí týká.

Usnesením o zastavení trestního stíhání se rozumí jen usnesení, jímž bylo skutečně trestní stíhání zastaveno (např. z důvodu, že není prokázáno, že skutek spáchal obviněný). Uvedená výlučná pravomoc nejvyššího státního zástupce se tak netýká usnesení o odložení věci (tj. před zahájením trestního stíhání), usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání apod.

Postoupením věci se rozumí jen postoupení věci jinému orgánu (jde o případ, kdy výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění).

Bylo-li usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci zrušeno, v řízení pokračuje státní zástupce, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Ten je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí nejvyšší státní zástupce a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení nejvyšší státní zástupce nařídil. Takovými úkony jsou např. provedení výslechu svědků, znalců nebo obviněného. Orgán, jemuž byla věc přikázána, je však povinen provést i další úkony, jejichž provedení se ukáže nutným ke zjištění skutkového stavu věci. Po doplnění dokazování je pak nutno ve věci učinit nové rozhodnutí.

4. Co je to kontrola skončené věci a jaký má význam?

Nejvyšší státní zástupce může nařídit, aby Nejvyšší státní zastupitelství nebo jím pověřené státní zastupitelství provedlo kontrolu skončené věci, v níž bylo příslušné státní zastupitelství činné, a uložilo v případě pochybení opatření k nápravě.

Tato pravomoc nejvyššího státního zástupce je chápána jako výjimečná a využívá se, pokud není možné volit jiná řešení k dosažení nápravy.

Kontrola se může týkat kterékoli skončené věci patřící do výkonu zákonné působnosti státního zastupitelství, tedy jak v trestní, tak v mimotrestní oblasti.

U kontroly skončené věci jde o to, aby se věc ještě znovu posoudila a zvážilo se, zda se nemá v řízení pokračovat. To je možné pouze u skončené věci. Takovou věcí je buď věc, kde proti rozhodnutí už nelze podat žádný opravný prostředek, takže je skončena pravomocně, nebo věc, která byla vyřízena jiným způsobem a s konečnou platností. Například podáním obžaloby (návrhu na potrestání) v trestním řízení věc skončena není.

Nejvyšší státní zástupce může po provedené kontrole jako opatření k nápravě uložit určitý postup nebo vyslovit právní názor, který je pro nižší státní zastupitelství závazný. Má-li nejvyšší státní zástupce za to, že postup nižšího státního zastupitelství i po provedení kontroly skončené věci není dostatečný, může podle povahy věci nařídit nové provedení kontroly nebo uplatnit jiná, účinnější opatření.